

TORSTI HYYRYLÄINEN

Monitieteisen maaseutututkimuksen askeleet kohti tieteidenvälistä ongelmanratkaisua

<https://doi.org/10.51807/maaseutututkimus.141602>

Maaseutututkimus (Rural Studies) on määritelty monitieteiseksi tutkimusalaksi, jossa ilmiöiden tarkastelua yhdistää maaseudun näkökulma ja käsite. Käytännössä tämä tarkoittaa, että maaseutuun liittyviä kysymyksiä tutkitaan eri tieteiden (*disciplines*) lähestymistavoilla, teorioilla ja menetelmillä. Tutkimustulokset voidaan koota julkaisufoorumeille siten, että kaikki kiinnostuneet voivat hyödyntää avointa maaseutua koskevaa tutkimustietoa.

Monitieteisyys ei kuitenkaan tee maaseutututkimuksesta erityistä tai poikkeavaa. Asia on jopa päinvastoin. Monitieteinen tutkimus ja julkaiseminen ovat nykyisin melko yleisiä käytänteitä. Monitieteisen julkaisemisen lisääntyminen 2000-luvulla on kansainvälinen ilmiö. Vuonna 2016 julkaistun selvityksen perusteella eri tieteiden rajat ylitettiin tarkastelujaksolla 2000–2011 Suomessa lähes joka toisessa akateemisessa julkaisussa (45 %). Vaihtelu oli toki suurta eri tieteenalojen välillä, mutta koko akateemista maailmaa koskeva trendi on selvä: puheista on siir-

rytty käytäntöön, ja monitieteinen toiminta- ja julkaisukulttuuri on vahvistunut.¹

Monitieteisen julkaisemisen määrällinen kasvu ei kuitenkaan merkitse sitä, että yksittäisten tutkijoiden kompetenssit olisivat vuosikymmenten myötä ratkaisevasti laajentuneet. Todennäköisesti kysymys on siitä, että tutkimusta tehdään ja tuloksia julkaistaan yhä suuremmissa ja monitieteisemmissä kokoonpanoissa ja hankkeissa. Näissä asetelmissä on yleistynyt erityisesti toisiaan lähellä olevien tieteenalojen vuorovaikutus. Luonnontieteiden ja yhteiskuntatieteiden rajat ovat edelleen haastavia ylittää. Tieteenalojen synergisyyden vahvistuminen on kuitenkin yksi akateemisen toimintakulttuurin viime vuosikymmenten suurista murroksista tietoteknisen kehityksen rinnalla.²

Tieteen yhteiskunnallisen vaikuttavuuden odotetaan edelleen vahvistuvan

Monitieteisen tutkimuksen vahvistumiselle on yhteiskunnalliset syynsä. Tutkimus on ensinnäkin nykyisen tietointensiivisen talouden tärkeitä pääomaa. Siksi yliopistoja on viime vuosikymmeninä kaikkialla maailmassa sekä kannustettu että ohjelmallisesti ohjattu yhteiskunnallisten kysymysten äärelle sekä toimimaan aktiivisemmin yritysten ja yhteisöjen kumppaneina.

Yhteiskunnalliset ongelmat ovat usein niin monitahoisia, etteivät yksittäisen tieteenalan tarkkarajaiset kysymykset ja tulokset riitä ratkaisujen löytämiseen. Tästä ilmeisenä esimerkkinä voi mainita ilmastonmuutoksen, jota otetaan haltuun laajan kansainvälisen tieteellisen yhteistyön ja tieteidenvälisyyden keinoin. Kansainvälinen ilmastopaneeli (IPCC) perustettiin 1988 tuottamaan päätöksentekoa tukevaa tietoa ilmastonmuutoksen hillitsemiseksi. Suomessa merkittävä uusi tieteellinen instituutio on Suomen Akatemian yhteyteen 2014 perustettu strategisen tutkimuksen neuvosto (STN). Se rahoittaa tutkimusta, jonka ”avulla etsitään konkreettisia ratkaisuja suuriin ja monitieteistä otetta vaativiin ongelmiin” (STN 2023).

Yhteiskunnallinen tietotilaus akateemisille toimijoille on selvä: tieteellisestä rinnakkaistuotannosta pitää askeltaa tieteidenväliselle yhteis-

1 Muhonen ym. 2016

2 ks. myös Korhonen & Mäkinen 2022

toiminta-alueelle eli synergiseen tutkimustoimintaan, jonka sovellus-alueet ja yhdyspinnat yhteiskunnalliseen päätöksentekoon ja kehittämissuuntiin.³ Tieteen yhteiskuntasuhde kehittyy. Nähdäkseni tämä ei ole uhka tieteen vapaudelle, vaan askel suuntaan, joka vahvistaa tieteen asemaa ja yhteiskunnallista oikeutusta, kun tutkimus todentaa radikaalin vaikuttavuutensa uusilla tavoilla.

Monitieteisillä lähestymistavoilla (*multidisciplinarity*) voidaan tavoittaa leveämpi tiedonalue, mutta sitä täydentävällä tieteidenvälisellä (*interdisciplinarity*) otteella päästään käytännössä pidemmälle: tieteidenvälisten yhdyspintojen kautta voidaan löytää uudenlaisia polkuja kiperistä ongelmista toimiviin ratkaisuihin. Merkitykselliseksi tässä nousee päämäärä ja prosessi, jossa myös dialogi muiden sidosryhmien kanssa syvenee. Tällöin voidaan puhua erilaisia tiedonaloja edustavien toimijoiden välisestä jatkuvasta oppimisesta ja ongelmanratkaisusta⁴.

Data siltana tieteidenvälisyydessä, oppimisessa ja yhteiskunnallisessa vaikuttavuudessa

Maaseutututkimus on historiansa aikana kehittynyt erilaisia tieteellisiä lähestymistapoja hyödyntäväksi ja parhaimmillaan niitä syntetisoivaksi tieteelliseksi käytännöksi. Monissa maissa alan kehityksessä on ollut mukana myös maaseutupolitiikan toimijoita hallinnosta sekä maaseudun kehittäjiä. Tässä mielessä maaseutututkimus on hyvin samanluonteinen tieteellisen toiminnan ala kuin esimerkiksi kestävyystiede (*sustainability science*), jossa myös tunnustetaan tärkeinä toimintakulttuurin osina niin monitieteisyys, tieteidenvälisyys kuin eri tiedonalojen vuorovaikutus.⁵

Maaseutututkimuksella on nähdäkseni edellytykset kehittyä monitieteisestä tutkimusalasta aidosti tieteidenväliseksi tutkimuskentäksi, jolla on nykyistä vahvempi yhteiskunnallinen vaikuttavuus. Tämä edellyttäisi maaseutualan toimijoilta kunnianhimoisempaa tavoitteenasettelua sekä teoreettisen ajattelun ja tieteidenvälisen metodologian kehittämistä.

3 Mauranen 2015

4 ks. Jones 2009

5 Soini 2017

Maaseutukysymyksiä tarkastelevissa tutkimuskonsortioissa olisi mahdollista nykyistä useammin asettaa tavoitteeksi tieteidenvälisen metodologian kehittäminen ja testaaminen. Tässä erinomaisena kannustimena voi toimia yhteisten aineistojen käyttö, sillä hyödyllistä dataa syntyy nykyisin paljon yhteiskunnan toimijoiden normaalissa toiminnassa. Tutkijoiden uudenlaiset datakumppanuudet yhteisöjen ja yritysten kanssa avaavat luontevia yhdyspintoja tiedonalojen väliselle vuorovaikutukselle. Tällaisten data-aineistojen yhteiskäyttö voi toimia yhdistävänä linkkinä myös hyvin erilaisten tieteenalojen välillä; parhaimmillaan datasilta yhdistää maaseututeemassa luonnontieteilijän ja yhteiskuntatieteilijän.

Jotta pystyisimme maaseutututkijoina entistä paremmin vastaamaan yhteiskunnan tiedontarpeisiin ja odotuksiin, tutkija- ja asiantuntijayhteisön olisi asetettava itselleen konkreettisia tieteidenvälisyyttä vahvistavia tavoitteita. Tutkimusta rahoittavat organisaatiot ja tutkimusinstituutit, kuten yliopistot ja tutkimuslaitokset, voivat määrätietoisesti vahvistaa tieteidenvälisyyttä ja tiedonaloja syntetisoivia toimintatapoja, datan yhteishallintaa sekä monitieteisten tutkimuskonsortioiden johtamistaitoja. Näiden tavoitteiden toteuttaminen edellyttää opiskelua ja oppimista kaikilta alan toimijoilta, ja tämän osaamisen tulisi konkretisoida myös alan yliopistollisessa perusopetuksessa ja tutkijakoulutuksessa.

* * *

Maaseutututkimus-lehden toimituksellisena linjana on ollut edistää ja esitellä maaseutututkimuksen monitieteistä ja monialaista luonnetta. Tavoitteena on ollut avata kiinnostavia tapoja ymmärtää ja tulkita erilaisia maaseutuja. Katri Lassilan toimittama osio on perustunut valokuvataiteilijoiden maaseutukuviin. Valokuvataiteessa on nähdäkseni yhtymäkohtia tieteeseen. Yksi tärkeimmistä kiteytyy sanaan *näkökulma*. Kuvaaja valitsee näkökulman, josta kohteena oleva maailma piiryy esiin. Tutkimuksessa näkökulma on yhtä keskeinen. Se rajaa, avaa ja luo todellisuutta. Luovasti valittu näkökulma on kriittisen tärkeä: maailma avautuu totutusta poikkeavalla tavalla, ja voimme nähdä asioiden välillä uusia yhteyksiä.⁶

6 ks. Björklund ym. 2022

Nelivuotinen kauteni *Maaseutututkimus*-lehden päätoimittajana päättyy tähän numeroon. Yleisesti ajanjakso 2020–2023 on ollut odottamatoman pyörteinen ja yllätyksellinen, mutta myös mieliä masentava. Ihmiskunnan viisastumisesta on vaikeata löytää merkkejä tilanteesta, jossa ilmastokriisin ja luontokadon keskellä nopeimmin kasvava teollisuudenala tuottaa välineitä ihmisten ja elinympäristöjen tuhoamiseen. On kuitenkin pakko uskoa parempaan ja etsiä toivoa herättäviä asioita – onneksi niitä on edelleen paljon. Hyvät asiat ovat usein lähellä, ja siksi niihin on rohkeasti tartuttava.

Kiitän Maaseudun uusi aika -yhdistyksen hallitusta sen antamasta tuesta ja luottamuksesta lehden toimitukselle. Painetun julkaisun on mahdollistanut Keskitien säätiön tuen jatkuvuus. Erityinen kiitos yhdessä tekemisestä taitaville toimitussihteereille, Petja Kauppi (-2021) ja Heli Ilola (2022-), joiden ammattitaitoinen kädenjälki on näkynyt jokaisessa lehdessä. Arvostavan kiitoksen ansaitsee toimituskunta, jonka kanssa yhteinen tavoite on pysynyt kirkkaana. Suuri kiitos kuuluu artikkeleita ja muuta materiaalia lehteen tuottaneille ja toimitustyöhön osallistuneille asiantuntijoille. Tärkein kiitokseni kohdistuu lehden tilaajille ja maaseutunäkökulmista kiinnostuneille lukijoille – julkaisun ansaitsema arvo kirkastuu lopulta teidän kauttanne.

Toivotan parhainta menestystä *Maaseutututkimuksen* tulevalle päätoimittajalle hänen tärkeään työhönsä.

Lähteet

- The Intergovernmental Panel on Climate Change (IPCC). Saatavissa: <https://www.ipcc.ch/> [Viitattu 28.11.2023.]
- STN. Strategisen Tutkimuksen neuvosto. Suomen Akatemia. Saatavissa: <https://www.aka.fi/strateginen-tutkimus/> [Viitattu 28.11.2023.]

Kirjallisuus

- Jones, C. 2009. Interdisciplinary approach - Advantages, disadvantages, and the future benefits of interdisciplinary studies. *ESSAI* 7, Article 26, 76–81. <http://dc.cod.edu/essai/vol7/iss1/26>
- Björklund H., K. Hiltunen, J. Purhonen, M. Rainio, N. Sääskilahti & A. Vallius 2022. Monitieteisyys, tiede ja taide. Teoksessa Björklund, H., K. Hiltunen, J. Purhonen, M. Rainio, N. Sääskilahti & A. Vallius (toim.). Luontosuhteiden luonto: Taiteentutkimuksen ja ekologian näkökulmia. Jyväskylän yliopisto. Nykykulttuurin tutkimuskeskuksen julkaisuja, 133. 333–360. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-39-9459-4>

- Korhonen, A. & K. Mäkinen 2022. Monitieteisyys kriiseissä. *Tiede & Edistys* 47:1–2, 3–11.
<https://tiedejaedistys.journal.fi/article/view/120080>
- Mauranen, A. 2015. Monitieteisyys yliopiston näkökulmasta. *Tieteessä tapahtuu* 33:4,
39–40. <https://journal.fi/tt/article/view/51176>
- Muhonen R., O. Eskola, Y. Leino & J. Pölönen 2016. Tutkimuksen monitieteisyys ja laatu.
Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2016:12.
<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-397-2>
- Soini, K. 2017. Kestävyystiede – kestävyystutkimuksen uusi paradigma. *Tieteessä tapahtuu*
35:1, 37–42. <https://journal.fi/tt/article/view/60788>